

Hallitusneuvottelijat Petteri Orpo et al.

Onko tuleva hallitus, vai eikö tuleva hallitus ole, aikonut korjata poliittishallinnollisella ja viranomaishallinnollisella vallankäytöllä alistettujen ja syrjittyjen suomensaamelaisten ihmis- ja perusoikeudellisen aseman kansallisena väestöryhmänä ja alkuperäiskansana suomalaisessa oikeusvaltiossa ?

Ongelma nro 1:

Saamelaiskomitean mietintö 1973:46, sivu 17:

Suomen lainsäädäntö ei tunnusta saamelaisia kansalliseksi ryhmäksi, vaan ainoastaan suomalaiset ja suomenruotsalaiset syrjien näin suomensaamelaisia kansallisena väestöryhmänä.

Perustuslaki 17 §:

Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi.

...

Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. ...

Ongelma nro 2:

Jouko Sillanpää (2006), Ylä-Lapin isojaot ja saamelaisten maa- ja metsäoikeudet, Maanmittaus 81:1-2 (2006)

Lapinkylistä tai yksittäisten lappalaisten mahdollisista maanomistuksista ei sanotussa lainsäädännössä tai sen valmistelutöissä, Juho Haatajan johtaman komitean (n:o 20/1921) mietinnössä ja hallituksen esityksessä no 20/1924 vp, mainita sanaakaan.

Isojakolaki 1925 10 §

Pohjoisessa piirissä annetaan kullekin talolle yksityiseen käyttöön sen ennestään nauttima pellon ja niityn sekä viljelyskelpoisten tilusten määrä, niin myös harkinnan mukaan lisää viljelyskelpoisia tiluksia, ottamalla huomioon mitä sellaisten tilusten antamisesta 9 §:ssä on säädetty. Jo ennen kruunun uudistilakäytäntöä alkuperäisillä Lapin asukkailla oli veromaista muodostettuja kalastustiloja omistuksessaan (Utsjoella n. 20). Saamelaisten omistusoikeutta ei kuitenkaan otettu isojaossa millään tavalla huomioon.

Jouko Sillanpää (2006), Ylä-Lapin isojaot ja saamelaisten maa- ja metsäoikeudet, Maanmittaus 81:1-2 (2006)

Hyvärinen lienee oikeassa siinä, että joidenkin saamelaisten maahan liittyviä oikeuksia loukattiin uudisasutuksen ja erilaisten väliaikaisten järjestelyjen toteuttamisella ja ehkä vielä isojakojen toimeenpanollakin.

Oikeusministeri Leena Luhtanen, Lapin maa- ja metsäoikeustutkimuksen julkistamistilaisuus 24.10.2006 :

Asian lainsäädännölliseksi järjestämiseksi on Vihervuorenselvityksestä lähtien kehitelty ratkaisumallia, jossa saamelaisten maankäyttö ja erityisesti poronhoito perustuisivat käyttöoikeusratkaisuille ja yhteishallinnolle, kun taas veromaita tai Lapinkyliä koskevat yksityisoikeudelliset vaatimukset tulisivat erikseen selvitettäväksi muussa menettelyssä.

Ongelmien 1 ja 2 ratkaisu

Ehdotus hallitusohjelmaan:

Suomensaamelaisten lainsäädännöllinen asema kansallisena väestöryhmänä ja alkuperäiskansana tunnustetaan, muuttamalla perustuslain 17 §:ää siten, että suomensaamelaiset alkuperäiskansana rinnastetaan yhdenvertaisiksi ja tasa-arvoisiksi suomalaisten ja suomenruotsalaisten kanssa.

Suomensaamelaisten alkuperäiskansa-asema tunnustetaan perinteiseksi asumiseksi Lapissa ja perustuslain 15 §:ään lisätään saamelaisten lapinkylien ja veromaiden perinteistä asumista koskeva maanomistus-, hallinta- ja käyttöoikeus sen mukaan kuin se muussa lainsäädännössä, kuten kiinteistölainsäädännössä, säädetään.

Utsjoella 25.5.2023

Arvi Hagelin,
Bihtožat ry. sukuseuran jäsen ja Deanu siida ry. Lapinkylien jäsen